

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій Жильцов
«   »   2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДРУКОВАНА ГРАФІКА

для студентів спеціальності 022 «Дизайн»
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 022.00.02 «Графічний дизайн»

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 22.00.02
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   »   2022

Розробник:

Радько Катерина Володимирівна, викладач кафедри дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Радько Катерина Володимирівна, викладач кафедри дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

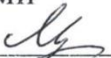
Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 1 від «16» січня 2019 р.

Завідувач кафедри
дизайну Н. І.Кравченко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 022.00.01 «Графічний дизайн»

«18» січня 2019 р.

Гарант освітньо-професійної програми 022.00.01 «Графічний дизайн» В. В. Михайлович

Робочу програму перевірено
«___» _____ 2019 р.

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи А. О. Таранник

Пролонговано:

На 2019/2020 н.р. (Кравченко Н.І.), «29» 08 2019 р., протокол № 10
(підпис) (ПІБ)

На 2020/2021 н.р. (Кравченко Н.І.), «31» 08 2020 р., протокол № 18
(підпис) (ПІБ)

На 2021/2022 н.р. (Кравченко Н.І.), «30» 08 2021 р., протокол № 17
(підпис) (ПІБ)

На 2022/2023 н.р. (Савченко С.), «21» 09 2022 р., протокол № 1
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль І. Способи створення естампу		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5 / 150	
Курс	2	
Семестр	4	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	-
Обсяг кредитів	5	-
Обсяг годин, в тому числі:	150	-
Аудиторні	108	-
Модульний контроль	10	-
Самостійна робота	32	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1. **Мета дисципліни** «Друкована графіка» – набути основних знань і практичних навичок у друкованих графічних техніках, які відповідають сучасним вимогам цього виду мистецтва. Зрозуміти основи і принципи художнього друку.
2. Узагальнити та систематизувати набутий досвід, опанувати графічні техніки.

Загальні компетентності, а саме:

(ЗК 1):

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

(ЗК 4):

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

(ЗК 6):

- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

(ЗК 7):

- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності, а саме:

(СК 3)

- Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну.

(СК 5)

- Здатність застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проектній діяльності.

(СК 6)

- Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).

(СК 9)

- Здатність зображувати об'єкти навколишнього середовища і постаті людини засобами пластичної анатомії, спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями).

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Знання:

- визначення основних видів друку;
- технологію роботи з матеріалами тиражної графіки;
- історію виникнення та основні напрямки розвитку мистецтва тиражної графіки;
- послідовність ведення роботи;
- властивості матеріалів.

Практичні навички й вміння:

- друкувати високим та глибоким друком;
- виконувати техніку сухої голки та офорт;
- виконувати чорно-білу та кольорову ліногравюру;

- виконувати гравюру на картоні;
- оцінювати й модифікувати освоєні практичні і наукові методи та засоби тиражної графіки.
- Знаходити нестандартні рішення типових задач і вирішувати нестандартні завдання.
- планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність при виконанні тиражної графіки.
- використовувати у практичній діяльності досвід світової та вітчизняної шкіл тиражної графіки, методів та авторських приймів провідних художників-графіків.
- формувати необхідний обсяг фахової інформації з різних джерел (електронних, письмових, архівних і усних) для виконання конкретного графічного завдання.

Результати навчання

(РН 1):

- Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях.

(РН 3):

- Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проекту, застосовувати теорію і методику дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.

(РН 4):

- Визначати мету, завдання та етапи проектування.

(РН 6):

- Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні.

(РН 8):

- Оцінювати об'єкт проєктування, технологічні процеси в контексті проєктного завдання, формувати художньо-проєктну концепцію.

(PH 11):

Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

(PH 13):

- Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну.

(PH 18):

- Відобразити морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів дизайну.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між				
			Аудиторна:				Самостійна
			Лекцій	Семінари	Практичні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Створення естампу. Види глибокого друку							
1	Тема 1. Поняття друку. Виникнення і розвиток. Різновиди друку.	4	4				
2	Тема 2. Техніка суха голка. Практична робота. Виконання композиції в техніці суха голка на вільну тему	20			12		8
2	Тема 3. Техніка травлений штрих. Практична робота. Виконання естампу в техніці травлений штрих на тему «Моє місто»	58			50		8
4	Модульний контроль	4					
5	Разом	86			62		16
Змістовий модуль II. Види високого друку							
6	Тема 4. Гравюра на картоні як одна з початкових методик. Практична робота. Виконання серії гравюр на картоні на вільну тему.	28			20		8
7	Тема 5. Гравюра на лінолеумі. Практична робота. Виконання серії гравюр на тему «Настрій осені»	30			22		8
8	Модульний контроль	6					

№ з/п	Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між				
			Аудиторна:				Самостійна
			Лекцій	Семінари	Практичні	Індивідуальні	
9	Разом	64			42	16	
10	Усього	150	4		104	32	

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Способи створення естампу

Тема 1. Лекція. Поняття друку. Виникнення і розвиток.

Тиражна графіка. Особливості, різновиди та характеристики основних видів тиражної графіки. Історія розвитку тиражної графіки. Високий, глибокий, плоский, трафаретний друк. Матеріали, інструменти та обладнання. Техніка гравюри дозволяє нам з однієї друкованої форми отримати декілька друкованих відбитків і таким чином відтворити певний художній твір на папері або тканині. Природньо, що дана техніка підкоряється строгим закономірностям, вимагає певних навичок і знання природи матеріалів, що використовуються.

Якщо згадати про наскельні малюнки, що їх було вибито у печерах первісними людьми, то можна константувати, що мистецтво гравірування сягає глибоким корінням у прадавню історію людства. Що стосується друкарської форми, то вона з'явилася порівняно недавно і її поява пов'язана з винаходом способу виготовлення паперу.

Друкарські форми (матриці), з яких отримують відбитки, можуть бути двох типів: матриці для високого друку, на яких фарбою покриваються ділянки, що виступають, створюючи рисунок (ліногравюра та ксилографія).

Матриці для глибокого друку, у яких фарба забивається у заглиблення та виймає, що створюють рисунок (Гравюра на металі, офорт, суха голка).

Багато майстрів минулого та сучасні художники присвятили значну

частину своєї творчості мистецтву гравюри. Ця форма художньої виразності дозволяє тиражувати оригінал, поширювати твори авторів серед широкого загалу.

Рекомендовані джерела: 1, 4, 6, 8, 11.

Тема 2. Техніка суха голка.

Практичне заняття. Виконання композиції в техніці суха голка на вільну тему.

Початкові вправи для опанування техніки суха голка. Матеріали: тетрапак, макетний ніж, офортна голка, друкарська фарба, папір офортний, офортний верстат.

Послідовність виконання роботи:

1. Виконати серію підготовчих ескізів олівцем та оригінальну композицію. Матеріали та інструменти: голка, тетрапак, папір для друку, вода, офортна фарба, офортний верстат.
2. Виконати ряд підготовчих вправ для опанування техніки суха голка та вивчення властивостей паперу.
3. Виконати друкарську форму.
4. Підготовка паперу до друку. Підготовка друкарської форми до друку.
5. Виконати друк з підготованої дошки.
6. Найвдаліший відбиток оформити у паспарту.

Рекомендовані джерела: 2, 4, 5, 7, 8.

Тема 3. Техніка травлений штрих.

Практична робота. Виконання естампу в техніці травлений штрих на тему «Моє місто».

Початкові вправи для опанування технікою травлений штрих. Виконати композицію у техніці травлений штрих. Матеріали: мідь, твердий ґрунт, хлорне залізо, бітумний лак, друкарська фарба, офортний папір, офортний верстат.

Послідовність виконання роботи:

1. Підготовка офортної дошки. Підготовка поверхні пластини міді (полірування).
2. Покривання дошки офортним лаком.
3. Підготовка шкали травлень з того ж матеріалу. Поділити поверхню на прямокутники, в кожному з яких награвірувати фактури різного характеру (лінії, штрихи, плями різного розміру та товщини) .
4. Перенесення рисунку на мідну дошку.
5. Пошкрябування композиції.
6. Травлення.
7. Нанесення фарби на готову друкарську форму.
8. Друк гравюри (естампа) за допомогою офортного верстата.
9. Висушити та підписати готові відбитки.
10. Оформити найвдаліший відбиток у паспорту.

Перевірка виконання самостійних робіт і підготовка до модульного контролю.

Рекомендовані джерела: 3, 5, 6, 9, 10.

Змістовний модуль 2. Високий друк

Тема 4. Гравюра на картоні як одна з початкових методик.

Практична робота. Виконати серію оригінальних композицій.

Матеріали та інструменти: картон, олівець, макетний ніж, клей ПВА, пензель, папір, друкарська фарба, офортний верстат.

Послідовність виконання роботи:

1. Створення ескізів та остаточного варіанту композиції.
2. Підготовка друкарської форми (дошки).
3. Перенесення зображення на друкарську форму.
4. Вирізання зображення на дошці.
5. Друк на офортному верстаті.

6. Підписати готові відбитки.

Рекомендовані джерела: 1, 2, 5, 7, 8, 10.

Тема 5. Гравюра на лінолеумі

Практична робота. Виконати серію підготовчих вправ та оригінальну композицію. Матеріали та інструменти: лінолеум, олівець, різці для лінолеуму, папір, друкарська фарба, офортний верстат.

Послідовність виконання роботи:

1. Створення ескізів та розбивка (кольороподіл) на дві фарби (дошки).
2. Підготовка поверхні лінолеуму.
3. Перенесення зображення на друкарську форму.
4. Вирізання зображення на лінолеумі.
5. Друк на офортному верстаті.
6. Підписати готові відбитки.
7. Оформити найвдаліший відбиток у паспарту.

Навчальна дискусія. Перевірка виконання самостійних робіт і підготовка до модульного контролю.

Рекомендовані джерела: 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовний модуль I		Змістовний модуль II	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2		
Відвідування семінарських занять	Не передбачено навчальним планом				
Відвідування практичних занять	1	31	31	21	21
Робота на	Не передбачено навчальним планом				

семінарському занятті					
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	Не передбачено навчальним планом				
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	98	-	86
Максимальна кількість балів:	184				
Розрахунок коефіцієнта:	$184 : 100 = 1,84$				

6.2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

Змістовий модуль та теми курсу	Бали
Змістовий модуль I. Глибокий друк	
Тема 2. Завдання 1. Створення картону для виконання композиції в техніці суха голка на вільну тему (4 год.).	5
Тема 2. Завдання 2. Виконання композиції в техніці суха голка на вільну тему (4 год.).	5
Тема 3. Завдання 1. Створення картону для виконання естампу в техніці травлений штрих на тему «Моє місто» (4 год.).	5
Тема 3. Завдання 2. Виконання естампу в техніці травлений штрих на тему «Моє місто» (4 год.).	5
Змістовий модуль II. Високий друк	
Тема 4. Завдання 1. Створення картонів до серії гравюр на картоні на вільну тему. (4 год.).	5
Тема 4. Завдання 2. Виконання серії гравюр на картоні на вільну тему. (4 год.).	5
Тема 5. Завдання 1. Створення картонів до серії гравюр на тему «Настрій осені» (4 год.).	5
Тема 5. Завдання 2. Виконання серії гравюр на тему «Настрій осені» (4 год.).	5
<i>Разом: 32 год.</i>	<i>Разом: 40 балів</i>

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. своєчасність виконання;
2. повний обсяг виконання;
3. якість виконання;
4. самостійність виконання;
5. творчий підхід.

6.3. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється у процесі навчальної діяльності студента за навчальними елементами змістовного модулю.

Модульний контроль здійснюється окремо у вигляді перегляду творчих робіт (портфоліо-контроль).

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Друкована графіка» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи з урахуванням уніфікованої системи оцінювання навчальних досягнень студента.

Критерії оцінювання модульного контролю наведено у таблиці.

Критерії оцінювання	К-ть балів
<ul style="list-style-type: none"> • студент виконав в зазначений термін і на високому рівні весь обсяг роботи, відповідно до програми курсу; • володіє практичними вміннями на високому рівні; • здатний грамотно визначати й ефективно здійснювати навчальні задачі з урахуванням особливостей навчально-виховного процесу; • продемонстрував старанність, самостійність, ініціативу, активність, творче ставлення у процесі виконання завдання.	21 – 25
<ul style="list-style-type: none"> • студент виконав в зазначений термін весь обсяг роботи відповідно до програми курсу, але з незначними недоліками; • володіє практичними вміннями на високому рівні; • здатний грамотно визначати основні навчальні задачі, але в окремих випадках допускає незначні помилки в процесі їх вирішення; • продемонстрував старанність, самостійність, активність, відповідальне	17 – 20

ставлення у процесі виконання завдання.	
<ul style="list-style-type: none"> • студент виконав весь обсяг роботи відповідно до програми, але з певними недоліками; • виявив здатність грамотно, але недостатньо самостійно опрацьовувати навчальні матеріали; 	13 – 16
<ul style="list-style-type: none"> • завдання виконано в неповному обсязі, у процесі їх виконання допускалися помилки; • студент в цілому виявив посередній рівень знань, умінь, навичок, допускав помилки у плануванні та самоорганізації до навчання; • завдання курсу було виконано з помилками, неохайно, подане на перевірку не своєчасно, не містило усіх необхідних елементів, визначених програмою курсу; • ставлення студента до навчання недостатньо відповідальне. 	9 – 12
<ul style="list-style-type: none"> • завдання виконано в неповному обсязі, у процесі їх виконання виявлено чимало помилок; • студент виявив лише мінімально можливий допустимий рівень знань, умінь, навичок, виявив неготовність грамотно і самостійно планувати й організувати навчання; • завдання курсу були виконані в неповному обсязі, неохайно, з помилками, подані на перевірку не своєчасно, не містило усіх необхідних елементів, визначених програмою курсу; • ставлення студента до навчання недостатньо старанне та відповідальне. 	5 – 8
<ul style="list-style-type: none"> • завдання не виконані; • студент виявив незадовільний рівень знань, умінь; невміння послідовно, грамотно і самостійно планувати й організувати навчання; • ставлення студента до виконання завдань вирізняється безвідповідальністю. 	1 – 4

6.4. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Форми проведення семестрового контролю залік, включає перегляд всіх робіт виконаних студентами за семестр.

6.5. ШКАЛА ВІДПОВІДНОСТІ ОЦІНОК

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре Добре	82-89 75-81
Задовільно Достатньо	69-74 60-68
Незадовільно	0-59

8. Навчально-методична картка дисципліни «Друкована графіка»

Разом: 150 год, лекції - 4 год., семінарські заняття - 0 год., практичні заняття - 104 год., самостійна робота - 32 год., модульна - 10 год., залік.

Модулі	Змістовний модуль I			Змістовний модуль II	
Назва модуля	Створення естампу. Види глибокого друку			Створення естампу. Види високого друку	
	1				
Теми лекцій	Поняття друку. Виникнення і розвиток				
Відвідування бали	1*2 = 2 б.				
Теми практичних занять		Поняття друку. Виникнення і розвиток. Різновиди друку. Техніка суха голка. Виконання композиції у техніці суха голка на вільну тему.	Техніка травлений штрих. Виконання естампу в техніці травлений штрих на тему «Моє місто»	Гравюра на картоні як одна з початкових методик. Практична робота. Виконання серії гравюр на картоні на вільну тему.	Гравюра на лінолеумі. Виконання серії гравюр на тему «Настрій осені»
Відвідування ПЗ/робота на ПЗ		<i>відвідування – 1*6 = 6 б. за роботу – 10 б.</i>	<i>відвідування – 1*25 = 25 б. за роботу – 10 б.</i>	<i>відвідування – 1*10 = 10 б. за роботу – 10 б.</i>	<i>відвідування – 1*11 = 11 б. за роботу – 10 б.</i>
Самостійна робота		Самостійна робота №1-2 <i>(10 балів)</i>	Самостійна робота № 3-4 <i>(10 балів)</i>	Самостійна робота № 5-6 <i>(10 балів)</i>	Самостійна робота № 7-8 <i>(10 балів)</i>
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 1 <i>(25 балів)</i>			Модульна контрольна робота № 2 <i>(25 балів)</i>	
Кількість балів за модуль	<i>98 балів</i>			<i>86 балів</i>	
Підсумковий рейтинговий бал	Коефіцієнт визначення успішності: $184 : 100 = 1,84$				

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник / М.Я. Куленко. – К.: Кондор, 2007 (в репозиторії Університету Грінченка інд. код 229)
2. Богомольний Н., Чебикін А. Техніка офорта. / Богомольний Н., Чебикін А – Київ. : «Вища школа», 1978. – 141 с.
3. Даниленко В.Я. Основи дизайну: підручник / В.Я. Даниленко. – Харків: ХДАДМ, 2003.
4. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник / В.Я. Даниленко. – Х.: ХДАДМ, 2003. – 320 с.
5. Даниленко В.Я. Основи дизайну: підручник / В.Я. Даниленко. – Харків: ХДАДМ, 2003.
6. Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту. – К.: Грамота, 2007.
7. Мітченко В. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів. – К.: Лаурус, 2018..
8. Христенко В.Є, Техніки авторського друку. / Христенко В.Є – Харків.: «ХДАДМ», 2003. – 146 с.
9. Юрчишин В. Мистецтво книги. Каталог виставки. К., 2015.
10. Яковлєв М.І. Основи формування професійного мислення художників графічного дизайну // Технічна естетика і дизайн: міжвідомчий науково – технічний збірник / Відп. ред. М.І. Яковлєв. - К.: Віпол, 2004. - Вип. 3-4. – С. 181-185.

Додаткова:

1. Бойлен А.Л. Візуальна культура. – К. : ArtHuss, 2021
2. Іттен Й. Мистецтво кольору: Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва. – К. : ArtHuss, 2022
3. Українська графіка XI-початку XX ст. Київ. : 1994. – 123с.
4. Клочко Д. 65 українських шедеврів. Визнані й неявні. Видання друге: доповнене. – К. : ArtHuss. 2019.
5. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України XX–поч. XXI ст. –

К. : ArtHuss, 2019.

6. *Мудрак М., Чечик В., Павлова Т.* Борис Косарев: Харківський модернізм, 1915-1931. К.: – Родовід. 2011

7. Синєпулова Н. Композиція: Тотальний контроль. – К : ArtHuss. 2019.

Додаткові ресурси :

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського

<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О.

Сухомлинського www.dnpb.gov.ua/

3. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>